

MASTEKTOMİN'İN KADININ TOPLUMSAL YAŞAMI ÜZERİNE ETKİLERİ

Meryem YAVUZ*

ÖZET

Bu makalede; kadınlık organı olan memenin toplum tarafından ifade ettiği simgeler incelenip, mastektomi yapılmasının en önemli nedenlerinden biri olan meme kanseri hakkında kısaca bilgi verilmektedir. Mastektominin kadın beden imgesinde yarattığı etkiler incelenip, bunun toplumsal yönü gözden geçirilmektedir.

Mastektomi memelerin her ikisinin veya birinin tanı veya lokal olarak çıkarılmasıdır.

Bu kadın hastalar için bir felaket gibi görülebilir. Çünkü çıkarılan kısım kültürel ve sexüel bir değer taşımaktadır (11).

Toplumda Memenin ifade Ettiği Simgeler

Yüzyıllardır kadın memesi hem kadınlar hem de erkekler için önemli görülmektedir. Meme putperest heykellerinde bereket, doğurganlık ve verimlilik sembolü olarak vurgulanmıştır (11). Ana tanrıça Artemis'in heykeline bakıldığında Artemis'in çok memeli, başı taçlı, gövdesi pek çok figür ile örtülü büyük bir heykel olduğu görülür. Artemis heykeli tannın doğaya egemenliğini ve uygarlığın her türünde yöneticiliğini simgelemektedir. Polymestas denilen yani çok memeli olan bu heykelde meme sayısı 17 ile 40 arasında değişmektedir. Bunlar Artemis'in bolluk ve bereket simgeleridir (4).

---

* Ege üni. Hemşirelik Yüksek Okulu Cerrahi Hastalıklar Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Anadolu uygarlıklarında da büyük memeli geniş kalçalı kadın imajı doğurganlık ve bereketi temsil etmektedir.

Yağlı boya resimlerde, heykelerde ve sinemada meme kadını ve kadın cinselliğinin çok açık ifadesi olarak gösterilmektedir (11).

Meme Kanseri

Meme kanseri kadınlarda görülen kanserler içinde en sık ve en yaygın kanser türüdür. ABD'de her 10 kadından birinde meme kanseri görüldüğü bildirilmektedir. 54 yaşına kadar olan kadınlarda kansere bağlı ölüm nedenlerinden meme kanseri 1. sırada yer almaktadır. Türkiye'deki kadınlarda görülen kanser olgularının sistemlere göre dağılımında meme kanseri %28.38 ile birinci sırada yer almaktadır (1009) (1. 10).

Türkiye'de kanser kayıt merkezinin 1990 yılı sonuçlarına göre kadınların yaş gruplarına göre meme kanseri görülme oranı şöyledir :

Yaş Grubu	S	ok
1-4	4	4.00
5-14	4	1.79
15-24	22	7.09
15-44	869	38.77
45-64	1567	30.57
65+ T	310	17.49
Toplam	2771	28.33

Kanser kayıt merkezinin 1990 yılı sonuçlarına göre Türkiye genelinde kadınlarda meme kanseri görülme sıklığı %28.33 (2771) olarak saptanmıştır.

Meme kanserinin oluşmasında neden olan pek çok etken yer almaktadır. Hastalığın gelişiminde etkili olan risk faktörleri şöyle sıralanabilir: total menstruel aktivitenin uzunluğu, diğer organ kanserlerinin varlığı, yaş, ailede meme kanseri öyküsü. cinsiyet. hiç gebe kalmamış olmak. emzirmemiş olmak, benign meme hastalıkları, viral kanserojenler, egzojen östrojen alınması, kronik psikolojik stresler, radyasyon. immun yetersizlikler, kimyasal maddeler ve ilaçlar, coğrafi faktörler, beslenme alışkanlıkları ve sürekli alkol alınmasıdır (3. 10).

Mastektominin Beden İmgesinde Yarattığı Etkiler

Beden imgesi, kişinin bedeninin ve bedene ait tüm duyuların zihindeki tablosudur. Bireyin bedeni ile ilgili bilinçli veya bilinç dışı duygularını, düşüncelerini ve algılarını içerir.

Beden imgesi insanın kendi kişiliği, değeri ve diğer kişilerle ilişkisi konusundaki kavramların ayrılmaz bir parçasıdır.

Kişinin tutumu hasta olan organına göre değişmekle beraber bu organın sembolik ve gerçek anlamı da önemli olmaktadır (9).

Kadın memesi gençliğin ve cinsel cazibenin simgesi olarak görülmekte olduğundan mastektomi kadınlığın ve cinsel cazibenin kaybı olarak sorunlara neden olmaktadır (4, 5. 7. 8. 11).

Kadının yaşı, medeni durumu, içinde bulunduğu kültürel ve sosyal yapı, alt kültürleri, kişisel gereksinimleri, motivasyonlan hastalık ile başa çıkmada etkin olmaktadır.

Kadının yaşı, hastalığa ve tedaviye karşı davranışlarında önemli bir belirleyicidir.

Gelişimin her evresi kişinin kendi vücuduna, ilişkilerine. bağımsızlık duygularına ve çalışma durumuna yönelik davranışlarını göz önüne almakla bağlantılıdır. Örneğin mastektomi olmuş kişinin genç ve bekar olması, fiziksel görünüme ve doğurganlığa yaşlı kişilerden daha fazla önem vermesine neden olmaktadır (6).

Eşler içinde kadının değişen vücut yapısına bağlı olarak ilişkiyi yeniden kurmada zorluklar olabilir (7).

Mastektomi sonrasında kadın dış görünümünden dolayı rahatsızlık duyabilir veya etkilenebilir. Kadının yeni beden imgesine alışmasına yardımcı olmak için protez elbiseler ve protez tutturucular gibi pratik malzemeler dizayn edilmiştir. Bu kadının kendini daha iyi hissetmesine yardımcı olur.

İngiltere'de yapılan bir çalışmada Londralı ve İskoçyalı kadınların mastektomi sonrası protez kullanımlarına bakıldığında Londralı kadınların hastaneden çıkmadan önce protez hakkında bilgi adıklarını ve %80'inin protezi memnuniyet verici olarak bulduklarını bildirmişlerdir. İskoç grubunun %25'inin ameliyattan 4 ay sonra hala protez kullanmadığı saptanmıştır (11).

Bu çalışmada protez kullanımındaki etkenler kişilerin içinde buldukları toplumun değerlerini içermektedir.

Mastektominin Toplumsal Yönü

İnsan içinde bulunduğu toplumun değerleri ile özdeşleşir. Bu bir sosyal kontrol mekanizması gibi işleyerek toplumun kabul ettiği davranış modelleri bireyin kabul ettiği model şeklinde etkili olur.

Yeni bir beden imgesi oluşturmada da toplumsal değerler önemli olmaktadır. Mastektomi ameliyatı olmuş kadınlar değişik aile ve sosyal yapılardan olabilirler. Sosyal değerler kişinin tepki ve davranışlarını etkilemektedir.

Kırsal yerleşimde yaşayan kadınlarla şehirde yaşayan kadınların mastektomi ameliyatına verdikleri tepki onların geçmiş kültürel değerleri, alt kültürleri, buldukları sosyal sınıf, vb. özelliklerine göre farklılıklar gösterecektir.

Kırsal kesimde yaşayan kadınların ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaları onların cinselliğinden önce gelmesine rağmen, kent yaşamında pek çok iş alanında kadının cinselliği ön planda yer almaktadır (2). Bu durum cinselliğin önemli olduğu işlerde çalışan kadınların mastektomi ameliyatından daha fazla etkileneceğini düşündürmektedir.

Bu konuda yapılan çeşitli çalışmalarda hastalar ameliyat sonucu iş hayatındaki başarılarında bazı değişiklikler olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal yaşamda ise bazı kadınlar ameliyat kesisi iyileşinceye kadar sosyal aktivitelere katılmamayı tercih ettiklerini bildirmişlerdir (5, 7, 8).

Mastektomi geçiren kadınlarda yapılan bir diğer çalışmada kadınların çoğu mastektomiye yaşamlarında aldıkları büyük travmalardan biri olarak değerlendirmişlerdir. Mastektomi olan evli kadınlara kocaları= ameliyattan sonraki tutumları sorulduğunda %80'den fazlası kocalarının duyarlı ve destekleyici olduğunu, %10'u kocalarının üzgün olduğunu, yaklaşık %5'i ise kocalarının duyarsız davrandıklarını belirtmişlerdir. Kişiyi üzmemek için yakın dostlar, aile ve çevrenin bu konuda çok fazla konuşmadıkları dikkati çekmektedir (5, 12).

Mastektomi yapılan pek çok kadında ilk dönemlerde hastalığın tekrarlayacağı ve bunun sonucu olarakta ağırlı bir ölüme neden olacağı korkusu gelişmekle beraber kadının tanıya ve ameliyata karşı gelişen bu

ilk tepkilerinden sonra sexüel algılamamanın ölüme duyulan algılamadan daha önemli hale geldiği bildirilmektedir (5. 7).

Erkekler ise ameliyat sonrasında hayatta kalma kaygısını duydukları eşleri için meme dokusunun kaybının çok önemli olmadığını belirtmişlerdir (8).

SONUÇ

Meme kanseri ve psikososyal durum ile ilgili yapılan çalışmalardan yapılan literatür taramalarına göre: meme kanseri ve mastektomi depresyon ve anksiyete gibi psiko-sosyal sorunlara neden olduğu gibi, fiziksel görünümde rahatsızlık, evlilik ve cinsel yaşamda düzensizlik, sosyal yaşamda hareket kısıtlılığı gibi kişinin yaşamında değişikliklere yol açarken ölüm ve sakat kalma gibi korku ve endişelerede neden olmaktadır.

Mastektomi sonrasında kadınların bu endişelerini ve kayıplarını en alt düzeye indirmek için yakın çevrelerinden destek sağlanması gerekmektedir.

Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, mastektomi sonrasında buna uyum sağlayan kadınların eşleri, çocukları ve yakın çevresinden destek alan kişiler oldukları görülmüştür.

Mastektominin kadının toplumsal yaşamı üzerindeki etkileri kişinin yaşadığı kültüre, yaş, ekonomik ve sosyal duruma göre değişiklik göstermektedir.

SUMMARY

The Effects of Mastectomy on the Social Life of Woman

In this article, the symbols of the breast-the organ of femininity-for public were examined and a brief information for breast cancer, which is one of the most important causes of mastectomy was given. The effects of mastectomy on the woman's own body image were investigated and their social aspect were reviewed.

KAYNAKLAR

1. Bayık A., "Kanser ve epidemiyolojisi". Kanser Seminer' Notları, E.Ü. Hemş.Yük.Okulu. İzmir, 1989.
2. Çiftçi D., "Kadının toplumsal hareketliliğinde eğitimin rolü", E.O. Edebiyat Fak. Yayınları, Sayı 3, İzmir, 1992, 147-159.
3. Ellerhorst-Ryon J.M.. "Breast cancer". The Nursing Clinics of North America. Women's Health, 27. 4. 1992, 147-159.
4. Erhat A.. Mitoloji Sözlüğü. İstanbul : Remzi Kitabevi, 1972, 69-76.
5. Halley B.J.. Lavine B., Hogan B.. "The mastectomy experience : patients' perspectives". Women and Health, 14, 1. 1988, 75-88.
6. Haskell M.D., Charles M.. "Psychosocial care", Cancer Treatment, Philadelphia : W.B. Saunders Comp., 1990, 893-894.
7. Northouse L.L., Swain M.A., "Adjustment of patients and husbands to the initial impact of breast cancer", Nursing Research, 36. 4, 1987. 221-225.
8. Northouse L.L.. "The impact of breast cancer on patients and husbands". Cancer Nursing, 12, 5, 1989, 276-283.
9. Özcan A., "Beden imgesi ve hemşirelik". 1.Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, İzmir, 1985. 82-86.
10. Özen Ş., "Modifiye radikal mastektomi sonrası geciktirilmiş omuz egzersizlerinin omuz fonksiyonları. drenaj miktarı, drenaj süresi ve seroma oluşmasına etkisinin incelenmesi", E.Ü.H.Y.O., Yayanlanmamış Doktora Tezi. İzmir, 1992.
11. Price B.. "Body image", Nursing Concepts and Care. NewYork : Prentice Hall, 1990, 234-246.
12. Woods N.F., Lewis F.M., Ellisson E.S., "Living with cancer". Cancer Nursing, 12, 1, 1989, 28-33.